

RIMSØSTENEN – DANMARKS STØRSTE OG MÆRKELOGSTE RUNESTEN

Vilfred Friborg Hansen

På kirkegården lige nord for Rimsø kirke ligger en gravhøj, formodentlig fra bronzealderen, fra omkring 1000 f. Kr.

En gravhøj ved kirken er ikke usædvanligt. Kirkerne blev efter kristendommens indførelse ofte bygget på steder, som befolkningen fra hedensk tid var vant til at betragte som hellige og / eller som naturlige samlingssteder.

Derimod er det usædvanligt, at der på toppen af gravhøjen står en runesten. Oven i købet den længste i Danmark. Den måler i højden ikke mindre end 3,22 meter, hvoraf den ene meter er skjult under gravhøjen.

Teksten på stenen er skrevet i vikingetidens 16-tegns rune-alfabet og peger i retning af, at stenen er opsat omkring år 900 e. Kr. Altså et par tusinde år senere end gravhøjen.

Gåden

Ikke alene er Rimsøstenen den længste runesten i landet. Den er også en af de mest gådefulde.

Til gåden hører dog ikke, hvordan stenen er kommet til at stå på gravhøjen. Den historie kender vi. Stenen blev opdaget i kirkens sydlige fundament i 1832, og den blev udtaget derfra i 1875, for så i 1889 at blive opstillet på højen.

Det gådefulde ved stenen knytter sig til teksten, der er ganske usædvanlig, både i form og indhold.

For det første begynder teksten på stenens højre smalside, hvor den skal læses nedefra og op. Fra toppen af stenen drejer den så ned over stenens hovedside, hvorfra den igen går op mod det venstre hjørne, hvor den drejer ned ad den venstre smalside.

Men ak, den venstre side af stenen er væk, så her ophører teksten. Indtil da lyder den: "Tore, Enrådes broder, satte denne sten over sin moder og ...".

Lønskrift

Men nederst på stenen drejer teksten igen fra smalsiden ind på hovedsiden og fortsætter her med en tekst, som har voldt runologerne stort besvær. Indtil en af dem fik den lyse ide at læse ordene bagfra! Så kunne den pludselig tydes.

Den specielle skik at skrive nogle af ordene bagfra kendes fra svenske runesten og kaldes lønskrift. Men Rimsøstenen er eneste danske runesten med lønskrift. Hvad formålet har været med denne særlige gådefuldhed, vides ikke.

Læst på denne måde lyder sidste del af teksten: "... og som værst for sønnen".

Og hvad skal det så betyde? Hidtil bedste bud er, at den forsvundne del af teksten opgiver navnet på Tores moder, som stenen er sat over, og at den sidste del af teksten skal forstås sådan, at moderens død var den værste ulykke, der kunne overgå sønnen.

Hvis den tydning er rigtig, skiller Rimsøstenen sig ud på endnu en måde, for så er den den eneste runesten i dette land, hvor der udtrykkes følelser. Runestenenene er normalt faktuelle og tørt konstaterende: Denne sten blev rejst over den og den, evt. noget om slægtskabsforhold (som her: "Enrådes bror") og evt. tilføjet noget om vedkommendes død, F. eks: "han fandt døden østpå".

Løsningen?

Det bandsat ærgerlige er, at den midterste del af teksten, der har stået på venstre smalside er væk. Endnu mere ærgerlig bliver man, når man hører, at den manglende del af stenen sikkert har været til stede i 1814. Historikeren Vedel Simonsen omtaler det år en lang, smal sten, på hvis rand der fandtes runer. Men de var ufuldstændige og kunne derfor ikke tydes. Stenen havde tidligere været indmuret i Rimsø kirke, men befandt sig i 1814 på det nuværende Sostrup.

Det må have været den manglende del af "vores" sten! Men den er desværre ikke set siden.

To ting ville kunne bringe os nærmere en løsning på gåden om Rimsøstenen: hvis den manglende del af stenen blev fundet, og hvis man udgravede gravhøjen. Tænk, hvis den ikke er en bronzealdergravhøj, men i stedet er gravhøjen over Tores moder? Så gravhøj og runesten virkelig hører sammen... Måske ikke sandsynligt – men heller ikke usandsynligt! Stenen må i hvert fald have stået i nærheden, den er jo ikke sådan lige til at flytte rundt med.

Rimsøstenen – stor og mærkelig...

Skrevet til DjurslandsPosten 2016

